

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

D.H. LAWRENCE

CURCUBEUL

TRADUCERE DIN LIMBA ENGLEZĂ
CARMEN PAȚAC

București
2018

Cuprins

Capitolul I	
Cum s-a însurat Tom Brangwen cu o poloneză	7
Capitolul II	
La Marsh	58
Capitolul III	
Copilăria Annei Lensky	95
Capitolul IV	
Adolescența Annei Brangwen	113
Capitolul V	
Nuntă la Marsh	153
Capitolul VI	
Anna Victrix	166
Capitolul VII	
Catedrala	228
Capitolul VIII	
Copilul	244
Capitolul IX	
Inundație la Marsh	277
Capitolul X	
Se lărgeste cercul	298

Capitolul XI	
Prima iubire.....	321
Capitolul XII	
Ruşinea.....	376
Capitolul XIII	
Lumea făcută de mâna omului	397
Capitolul XIV	
Se lărgeste cercul.....	464
Capitolul XV	
Amărăciunea extazului	480
Capitolul XVI	
Curcubeul	542

Capitolul I

Cum s-a însurat Tom Brangwen cu o poloneză

I

Generații de a rândul, familia Brangwen își avusese sălașul la Marsh Farm, pe lunca râului Erewash, care, șerpuind alene printre arini, despărțea ținutul Derbyshire de Nottinghamshire. Două mile mai încolo, pe culmea unui deal, se semețea un turn de biserică, iar casele târgușorului de la poale urcau voinicește să-l ajungă din urmă. De câte ori vreun Brangwen își ridica privirea de la munca lui de truditore al pământului, pe cerul dezgolit îi apărea turnul bisericii din Ilkeston. Și când își pleca din nou fruntea spre ogorul neted ca în palmă, omul simțea că, undeva departe, deasupra-i și dincolo de propria-i ființă, mai exista ceva.

Priveau într-un anume fel cei din neamul Brangwen. Parcă așteptau necunoscutul și erau nerăbdători din pricina asta. Aveau aerul că sunt gata să primească ce vine, un fel de siguranță, ca niște moștenitori care și au pus toată nădejdea în ce va să fie.

Erau blonzi și plini de vigoare, cu vorbă blajină și o fire fără urmă de ascunzișuri. Cu toate astea-ți trebuia ceva, deși nu mult prea mult, ca să-i cunoști ca pe tine însuși. Așa că nimănui nu-i era greu să vadă în ochii lor râsul și mânia, râsul răsunător, din toată inima, și mânia îndârjită, prevestitoare de rău. Erau schimbători precum cerul într-o zi capricioasă de vară.

Pământurile lor roditoare, de lângă un orașel care crește văzând cu ochii, îi făcuseră să uite ce înseamnă să tragi mîța de coadă. De-mbogățit, nu se-mbogățiseră ei nicicînd, fiindcă plozii curgeau cu nemiluita și averea se-mpărțea cum venea câte unul pe lume. Și totuși, la Marsh găseai mereu de toate după pofta inimii.

Așa că seminția lor vedea lumina zilei și trecea apoi în neființă fără grija zilei de mâine. Munceau din greu, c-așa-i îndemna viața clocotitoare din ei, nu pentru c-ar fi dus-o prost cu banii. Să nu vă închipuiți cumva că erau mîna spartă, nici vorbă. Știau foarte bine să prețuiască și ultimul bănuț din pungă. Instinctul le spunea să n-arunce la gunoi cojile de mere, că erau bune pentru vite. În jurul lor, cerul și pămîntul musteau de viață. Și cine ar fi avut inima să curme un miracol ca ăsta? Simțeau cum se trezește seva din amortire primăvara și știau că valul nu se poate opri, dar aruncă în fiecare an sămînța zămislirii pe pămînt, iar apoi, spărgându-se de mal, lasă în urmă-i viața cea nouă. Știau și cum se îngemănează cerul cu pămîntul. Văzuseră razele soarelui pătrunzând în trup, pămîntul sorbind ploaia la lumina zilei și goliciunea adusă de vîntul toamnei, cel care gonia păsările din cuiburile lor. Așa le era viața și tot așa era și acel ceva care-i lega unul de altul. Simțeau zvîcnirea din trupul pămîntului, care-și deschidea brazdele ca să primească sămînța din mîna lor, se făcea neted și supus după ce treceau cu grapa peste el, li se lipea de picioare, trăgându-i în jos cu puterea dorinței, și rămânea tare și neînduplecat cînd venea vremea să-i culeagă roadele. Grîul tînăr unduia mătăsos în bătaia vîntului și strălucirea lui se prelingea prin fința celor care-l învăluiau cu privirea. Prindeau ugerul vacilor, iar ele dădeau drumul la lapte și le zvîcneau în mîna, zvîcnirea ugerului întîlnindu-se cu zvîcnirea mîinii. Apoi încălecau pe cai și se opinteau să strîngă aprig viața cu genunchii. Înghămau caii la căruță și, ținându-i bine în frâu, le struneau suflarea după voie.

Toamna, potârnichele țășneau ca săgețile, stoluri de alte păsări se răspândeau ca picăturile de ploaie deasupra țarinei, ciorile-și făceau apariția pe cerul de un cenușiu apos și își luau

zborul croncănind spre inima iernii. Atunci bărbații stăteau la gura sobei și femeile trebăluiau prin casă cu mișcări sigure. Brațele, picioarele și trupurile bărbaților erau îmbibate de lumina zilei, de vite și pământ, de câmpul verde și cerul necuprins. Bărbații stăteau la gura sobei și creierul li se moleșise, dar sângele le curgea năvalnic prin vene după ce strânsese atâta de la ziua care mustea de viață.

Femeile erau altfel. Și ele se simțeau toropite de intimitatea sângelui; vițeei sugând la ugerul vacilor, găinile umblând grămadă de colo colo și găștele tinere zvâcnind la îndopat. Dar femeile căutau să se depărteze de viața oarbă și înfierbântată de la fermă și priveau spre lumea de dincolo, spre lumea cuvântului. Simțeau buzele și mintea lumii care vorbea și se rostea în cuvinte, auzeau sunetul venit de departe și își ciuleau urechile ca să nu le scape cumva vreo frântură.

Bărbaților le era de ajuns că pământul își umfla pieptul și își deschidea brazdele pentru ei, că vântul usca grâul umezit de rouă și făcea spicele tinere să se rotească întruna prin aer. Le era de ajuns că ajutau vaca să fete, că omorau șobolanii de prin pățul cu dihorul sau că frângeau spinarea iepurelui cu un pumn pe cinste trântit unde trebuie. Atâta căldură și zămislire, durere și moarte era în sângele lor – pământul și cerul, jivinele și câmpul înverzit –, așa de mult se contopiseră cu toate astea, dându-le și luând altceva în schimb de la ele, încât ajunseseră să trăiască plinul și preaplinul vieții, cu simțurile sătule de atâta plinătate. Aveau tot timpul fața întoarsă spre dogoarea sângelui, priveau spre soare, orbiți de cât se uitaseră la izvorul zămislirii și neputând să-și ia ochii de la el.

Dar femeia voia alt fel de viață, ceva fără intimitatea sângelui. Casa ei nu se sfia să iasă la vedere, sfidând parcă ferma și ogorul, și își îndrepta fața spre drum, spre satul cu biserica și Shelly Hall și spre lumea de dincolo de ele. Femeia ținea morțiș să vadă lumea orașelor și a guvernelor, lumea aceea de tare departe, în care bărbatul era liber să se desfășoare, pământul făgăduinței, unde se dădeau la iveală secretele și se-mplineau dorințele. Ea privea în afară, spre locul unde bărbații erau

stăpâni și zămislitori. Lăsase în urmă dogoarea fremătândă a procreației și o pornise să descopere ce era dincolo, să-și vadă libertatea înaintând spre orizontul de neatins, să arate lumii de ce erau în stare. Bărbații din familia Brangwen însă priveau înăuntru, spre viața fecundă a zămisirii, care le curgea nehotărâtă prin vene.

Femeia, c-așa-i era soarta, stătea în fața casei și se uita să vadă ce face bărbatul departe, în lume, în vreme ce bărbatul se uita înapoi la cer și recoltă, la jivine și ogoare. Femeia se străduia să vadă ce făcuse bărbatul în lupta lui pentru cunoaștere, se străduia să-l audă cum se rostește în marea-i victorie. Dorința ei cea mai fierbinte se îndrepta spre băătălia al cărei vuiet îl auzea undeva, la marginea necunoscutului. Voia și ea s-ajungă la cunoaștere, să lupte pentru asta.

Acasă, nu mai departe de Cossethay, era vicarul. Vorbea cealaltă limbă, magică, și avea cealaltă înfățișare, nobilă. Ea le simțea pe amândouă, dar de-ajuns, nu putea ajunge nicicum la ele. Vicarul își ducea viața într-o lume, dincolo de cea în care viețuiau bărbații din neamul ei. Nu cunoștea ea bărbații dintr-un neam cu ea? Cum să nu: erau oameni plini de vigoare, molcomi și bine făcuți, destul de siguri pe ei, dar foarte aproape de pământ, fără o viață deschisă ochilor lumii și fără prea multă libertate să facă ce vor. Pe câtă vreme vicarul, fire ascunsă și seacă, o biată stârpitură pe lângă bărbatul ei, avea totuși o vioiciune și o viață bogată în trăiri, care-l făceau pe Brangwen, cu toată inima lui largă, să pară anost și prea de prin partea locului. Își cunoștea ea bărbatul, nici vorbă, dar în firea vicarului era acel ceva care trecea dincolo de ce putea ea să înțeleagă. Întocmai cum Brangwen avea putere asupra vitelor, tot așa vicarul avea putere asupra bărbatului ei. Oare de ce era vicarul mai presus de omul de rând, precum omul e mai presus de fiară? Asta ar fi vrut și ea să știe și, Doamne, ce n-ar fi dat să afle! Ar fi dat orice s-ajungă la acea existență superioară, dacă nu în propria-i ființă, măcar în copiii ei. Omu-i puternic, chiar dacă-i mic și prăpădit la trup. O fi el mic și pricăjit pe lângă taur, dar cu cât e mai puternic! De unde or veni toate astea?

Nu era vorba de bani, nici de putere. Și nici poziția în lume nu intra la socoteală. Avea vicarul vreun dram de putere asupra lui Tom Brangwen? Da' de unde! Și totuși, lasă-i pe amândoi în veșmântul lui Adam, du-i pe o insulă pustie și ai să vezi că stăpânul e tot vicarul. Sufletul lui stăpâna sufletul celuilalt. Dar de ce? De ce oare? Ce mai încolo încoace, era treabă de cunoaștere. De atâta lucru-și dădea și ea seama.

Preotul era destul de sărac și nici ca bărbat nu era mare lucru de capul lui. Și uite că stătea în rând cu *aceia*, cu oamenii superiori. Femeia a văzut când au venit pe lume copiii preotului și pe urmă i-a văzut, ca niște mogâldețe, foindu-se pe lângă mama lor. Erau încă de atunci altfel decât copiii ei, erau parcă făcuți din altă plămadă. De ce erau copiii ei mai prejos decât ai preotului? De ce trebuie odraslele lui să treacă inevitabil înaintea odraslelor ei, de ce trebuie să fie mai presus de la bun început? Nu era vorba de bani, nici măcar de clasă socială. Acum îi era clar, nu încăpea nici o îndoială: educația și experiența își spuneau cuvântul.

Educația, forma asta superioară de existență, pe asta voia mama s-o dea copiilor, ca să poată și ei să trăiască viața supremă pe pământ. Căci copiii ei, cel puțin copiii inimii ei, aveau firea care ar trebui să-i pună în rând cu oamenii în care clocotește viața, cu oamenii care sunt viața însăși, nu să-i lase în urmă, necunoscuți printre trudituri. De ce să rămână neștiuți și sufocați de a pururi, de ce să sufere fiindcă nu sunt liberi să se miște unde și cât vor? De unde să deprindă ei cum se intră în lumea superioară, mai clocotitoare a vieții?

Imaginația i se aprindea când o vedea pe nevasta stăpânului de la Shelly Hall venind la biserica din Cossethay cu fetițele. Puștoaicele aveau hăinuțe din blană de castor și pălărioare drăguțe. Nici mama nu se lăsa mai prejos: era frumoasă și gingașă ca un trandafir crescut în casă. Era frumoasă, strălucitoare și așa de delicată! Și cu toate astea, ce putea simți doamna Hardy, lucru pe care ea, doamna Brangwen, să nu-l simtă? Prin ce se deosebea doamna Hardy, ca fire, de femeile de rând din Cossethay, ce o făcea să fie mai acătării decât ele? Toată suflarea muierască din

Cossethay vorbea cu înfocare de doamna Hardy, de bărbatu-său și de copii, de oaspeții și toaletele, servitorii și gospodăria ei. Doamna de la Shelly Hall era visul lor, iar povestea vieții ei era țărmașul la care tânjeau să ajungă și ele. În gând se vedeau una cu ea și când se puneau pe clevetă despre bărbatu-său, care cam trăgea la măsă, despre neisprăvitul de frate-său, despre lordul William Bentley, deputat în circumscripția electorală respectivă, își scriau propria lor Odisee, cu Penelopa și Ulise, cu Circe, porcii și pânza fără de sfârșit.

Așa că femeile din sat erau fericite. În stăpâna conacului se vedeau pe ele însele și fiecare-și trăia propria împlinire prin viața doamnei Hardy. Nevasta oricărui Brangwen de la Marsh năzuia până dincolo de puterea ei de cuprindere, năzuia spre viața din sfere mai înalte a femeii superioare, spre existența ei plenară, pe care aceasta le-o dezvăluia întocmai cum un călător, în felul lui rezervat, dezvăluie câte ceva despre meleagurile de peste mări și țări, încă vii în mintea lui. Și ce dacă știi ceva despre niște meleaguri de peste mări și țări? De ce trebuie asta să schimbe viața unui om, să-l ridice spre sfere mai înalte, să-l facă mai mare? Și, la urma urmei, de ce să fie omul superior fiarei și vitei care-l slujesc? Toți sunt o apă și un pământ.

Partea masculină a poemului era populată de personaje ca vicarul și lordul William, bărbați uscățivi și energici, cu mișcări ciudate, bărbați care stăpâneau sferele mai înalte și a căror viață scotea la iveală o mare de trăiri și evenimente. Oh, cine nu și-ar fi dorit să-i cunoască pe acești bărbați minunați care aveau puterea gândului pătrunzător! Poate că femeile din sat țineau mult mai mult la Tom Brangwen și lângă el se simțeau mai în largul lor. Și totuși, dacă vicarul și lordul William ar fi dispărut din viața lor, sufletul li s-ar fi închis ca melcul în cochilie, iar ele s-ar fi preschimbat în niște gaițe lipsite de duh și gata să urască pe toată lumea. Cât mai aveau în fața ochilor miracolul de dincolo, se descurcau ele cumva, orice s-ar fi întâmplat. Doamna Hardy, vicarul și lordul William se lăfăiau în miracolul de dincolo și oamenii din Cossethay îi vedeau trăind în lumea aceea.

Cam pe la 1840 s-a construit un canal care trecea prin lunca de la Marsh Farm și lega între ele minele de cărbuni deschise de curând pe valea râului Erewash. Un dig înalt, purtând în spinare canalul, străbătea câmpia chiar pe lângă gospodăriile oamenilor. Și, când ajungea la drum, se preschimba într-un pod solid.

Așa că Marsh se despărțise de Ilkeston și se închisese, ca într-o covată, în valea aceea micuță, la capătul căreia se vedeau un deal plin de tufe și turla bisericii din Cossethay.

Familia Brangwen s-a ales cu bani frumoși de pe urma canalului: doar trecea peste pământurile lor și li se cuvenea și lor o despăgubire, nu? Apoi, nu mult după aceea, s-a deschis o mină de cărbuni dincolo de canal, în scurt timp linia ferată din partea locului a ajuns până în vale, la poalele dealului Ilkeston, și astfel civilizația le-a pus hotărât picioru în prag. Orașelul creștea văzând cu ochii și cei din neamul Brangwen aveau de lucru până peste cap ca să dea orașenilor tot ce le trebuie. Așa și au sporit averea de ajunsă mai-mai să-și spună comercianți.

Cu toate astea, Marsh a rămas el însuși și departe de lume, pe partea netulburată a digului, în valea scăldată de soare, unde o apă curgea alene printre arinii drepți, iar drumul străjuit de frasini trecea pe lângă grădina familiei Brangwen.

Dar dacă, din poarta grădinii, te uitai la dreapta în josul drumului, dădeai cu ochii, nu prea departe, de o mină de cărbuni. O zăreai prin arcuirea întunecată a apeductului solid de la canal. Mai încolo erau niște grămezi de case grosolane, netencuite, care pângăreau frumusețea văii. Și dincolo de toate astea apărea conturul neclar, înpăluit în fum, al dealului pe care crescuse orașelul.

Civilizația nu trecea de poartă, așa că gospodăria stătea la adăpost. Casa era departe de drum și, ca să ajungi la ea, o luai pe o potecă dreaptă pe care o năpădeau narcisele, pictând-o în galben și verde, cum se desprimăvăra. Primprejur creșteau tufe de liliac, dârmoz și lemn-câinesc, ce ascundeau vederii toate celelalte case și căsuțe de la fermă.

Din spate, din două sau trei curți unde era o harababură pe cînste, năvăleau o grămadă de magazii și șoproane, care ajungeau până aproape de casă. Eleșteul era după ultimul zid. Rațele își lăsau penele albe pe malul lui bătătorit de umblet, iar vântul ducea în zbor câte o hoinară de pană unsuroasă și o arunca în iarbă sau în tufele de grozamă de lângă digul ce se înălța ca o fortăreață câțiva pași mai încolo. Și peste metereze apărea din când în când, parcă desenată pe cer, o siluetă de bărbat sau statura unui om cu calul de dârlogi.

La început cei din familia Brangwen s-au mirat de toată zarva din jur. Canalul îi făcea să se simtă străini la ei acasă și valul ăla grosolan de pământ îi cam călca pe nervi, căci îi despărțea de lume. Lucrau la câmp și, de dincolo de digul ce le era acum familiar, le ajungea la urechi zgomotul ritmic al motoarelor care se învârteau. O vreme au cam tresărit ei, dar cu timpul zgomotul ăsta a devenit ca un narcotic pentru creier. Atunci fluieratul ascuțit al trenurilor le răsuna în suflet, cu o plăcere care-i umplea de spaimă, dându-le de știre că acel ceva de departe venise-acum la doi pași de ei și nimic nu-i mai stătea în cale.

Când se întorceau de la oraș, truditorii pământului se întâlneau cu minierii care, negri din cap până în tălpi, ieșeau buluc din puțul de mină. Când strângeau recolta, vântul de apus le aducea mirosul slab de sulf al sterilului mistuit de flăcări. Când culegeau napii în noiembrie, hurelul asurzitor al vagonetelor goale, care treceau de pe o linie pe alta, îi făcea să vibreze în adâncul inimii, căci își dădeau seama că și dincolo de ei se petrecea ceva.

Alfred Brangwen se însurase la vremea aceea cu o femeie din Heanor, de la „Calul negru“. Era o brunetă subțirică și drăguță. Vorbea cam ciudat, după toane, așa că limba ei ascuțită n-atingea pe nimeni. Nu prea știa nici ea bine ce să creadă de propria-i persoană. Mai bombănea în dreapta și în stînga, dar, ca fire, era retrasă și la locul ei. Așa se face că jelaniile alea fără sfârșit, când se lua mai întâi de bărbatu-său și pe urmă de oricine, la nimereală, n-aveau alt efect decât că toți care o auzeau se mirau și o priveau cu oarecare afecțiune, chiar dacă-i călca pe

Revereni și nu mai aveau răbdare cu ea. Își făcea bărbatul albie de porci, dar totdeauna avea o voce de ai fi zis că nici usturoi n-a mâncat, nici gura nu-i miroase. Și le spunea pe toate în așa fel că-i gâdila orgoliul de mascul, deși lui, în vremea asta, îi ieșeau flăcări din ochi de rușine pentru ce zicea nevastă-sa.

Conform celor de mai sus, Brangwen avea o expresie ghidușă. Ochii i se îngustau ca două liniuțe când râdea din toată inima, cu un râs sănătos și foarte molcom. Era răsfățat ca Atotputernicul: făcea cu mult calm ce-i venea lui, râdea de nevastă-sa care tuna și fulgera, se scuza tachinând-o (și asta-i plăcea ei la nebunie), se lăsa dus de pornirile lui firești și uneori, dacă nevastă-sa-l scotea din țâțâni, băga spaima în ea și o potolea cu furia lui aprigă. Când furia asta amenința să pună stăpânire pe el și să-l țină așa zile întregi, femeia s-ar fi dat și peste cap să-l vadă odată îmblânzit. Era între ei o diferență ca de la cer la pământ, dar viața-i legase unul de altul. Nu știau nimic unul de celălalt și totuși amândoi, fiecare în felul lui, beau apa vieții din același izvor.

Aveau patru băieți și două fete. Băiatul cel mare plecase cu ani în urmă să se facă marinar, da înapoi nu venise. După treaba asta, mai mult ca oricând, mama a fost centrul de atracție pentru toată casa. Al doilea băiat, Alfred, pe care ea-l admira grozav, era cel mai rezervat. L-au trimis să învețe la Ilkeston și băiatul a făcut ceva progrese, dar cu toată dorința lui aprigă, cu toată strădania lui de îndărătnic, n-a fost în stare să treacă la ABC la nici un obiect, în afară de desen. Și lucra la desen – că aici era și el mai tare – de parcă asta i-ar fi fost singura și ultima speranță. După multă bombăneală și revoltă cumplită împotriva a tot ce-i pe lume, după ce-a încercat o grămadă de lucruri și s-a fâțâit de colo până colo, când taică-său era pornit să găsească ac de jocul lui, iar maică-sa pierduse aproape orice nădejde, a intrat și el desenator la o fabrică de dantelă din Nottingham.

Toată viața a fost un om greoi și cam necioplît. Vorbea cu accent de Derbyshire, că-l recunoșteai de la o poștă și ținea cu dinții de munca și poziția lui de orășean. Făcea desene

bune și mult nu i-a trebuit ca să strângă ceva avere. Când desena, mâna o lua singură la goană pe hârtie și trăgea linii largi, îndrăznețe, fără să se crispeze nici un pic. Nu e deci de mirare că era chin, nu glumă, pentru el să buchisească la dantela aia, să deseneze pătrățele pe hârtie, să numere, să facă schițe și mai știu eu ce lucruri pe care oricum nu dădea doi bani. Dar el se încăpățâna să facă toate astea, căznindu-și sufletul și trupul, și își urma supus soarta. Și când a dat din nou cu ochii de lume, se făcuse rigid, aproape ursuz; rar mai scotea și el câte un cuvânt.

S-a însurat cu fata unui spițer (se cam fandosea ea cu poziția ei socială) și, tenace cum era, a ajuns un snob pe cinste, care umbla ca nebun după finețuri de suprafață și vedea negru în fața ochilor de câte ori dădea de vreun lucru grosolan sau făcut cu stângăcie. Mai târziu, când cele trei odrasle au mai crescut un pic, iar el, că tot se apropia de patruzeci de ani, părea om la locul lui, Alfred Brangwen s-a apucat să umble după fuste și, în liniște și neștiut de nimeni, s-a dedat plăcerilor oprite, neglijând-o, fără remușcări, pe burgheza de nevastă-sa, care turba de indignare.

De la bun început, Frank, cel de-al treilea băiat, nici n-a vrut s-audă de învățătură. De la bun început s-a tot preumblat pe lângă zalhana, care era tocmai într-a treia curte, în spatele fermei. De când se știau, cei din familia Brangwen avuseseră carne de la vitele lor, de-i îndestulaseră și pe oamenii din împrejurimi. Și așa s-a născut negoțul cu carne la Marsh Farm.

Încă de copil, pe Frank îl atrăsese sângele negru ce venea de la zalhana și se scurgea pe caldarâm până în curtea cu țarcuri pentru vite, îl atrăsese omul care căra la magazie câte o jumătate de vacă tăiată, cu rinichii ascunși printre pernuțele sănătoase de grăsime.

Era un băiat chipeș, ca un tânăr roman, cu păr castaniu, mățos și trăsături regulate. Își pierdea cumpătul mai ușor și se lăsa dus mult mai repede decât ceilalți, că era mai slab de înger. La optsprezece ani s-a însurat c-o fetișcană de la fabrică, una palidă la față, durdulie și liniștită, cu privire șireată și glas mios, care i s-a băgat pe sub piele și i-a turnat câte un plod pe

an ca să-l facă de râsul lumii. Când a preluat negoțul cu carne, toată treaba începuse să-l lase cam rece. Avea un soi de dispreț pentru ea, așa că nu i-a mai dat mare atenție. Se apucase să bea și adesea-l găseai în cârciuma lui, trâncănind de parcă știa câte în lună și în stele, când el, ca să fim cinstiți, era doar un nătărău căruia-i mergea gura ca o moară neferecată.

Dintre fete, Alice, cea mai mare, a luat un miner și a stat o vreme la Ilkeston cu mare tămbălău. Pe urmă s-a mutat în Yorkshire și a tras liota de copii după ea. Effie, cea mai mică, a rămas acasă.

Ultimul copil, Tom, era mult mai mic decât ceilalți frați, așa că stătea mai tot timpul cu surorile. Era favoritul mamei, care, într-o bună zi, s-a hotărât ca din senin și l-a trimis cu forța la o școală secundară din Derby, când băiatul avea doisprezece ani. Copilul n-a vrut să meargă deloc, iar tatăl ar fi renunțat și el, dar doamna Brangwen își pusese asta în minte și scăpare nu mai era. Făptura ei drăguță și zveltă ca trasă prin inel, cu bluze strânse pe trup și fuste înfoiate, era acum centrul hotărârii în casă și când își băga ea ceva în cap, lucru care nu se întâmpla prea des, familia se dădea bătută.

Așa că Tom a plecat la școală și, fără voia lui, toate s-au dus pe apa sâmbetei chiar de la început. Nu zicea că maică-sa n-are dreptate când spunea că școala-i de el, dar știa că are dreptate numai pentru că nu vrea în ruptul capului să înțeleagă că el e din altă plămadă. Instinctul lui ascuțit de copil îi spunea ce o să se aleagă de el, c-o să fie coada cozii la școală. Dar Tom s-a plecat în fața necazului – că n-avea încotro –, ca și cum el era vinovat c-așa-l făcuse Dumnezeu, ca și cum firea lui era pe dos și închipuirea maică-sii era cum trebuie. Dacă ar fi putut să fie cum îi plăcea lui, ar fi fost așa cum și-l închipuia și spera maică-sa. (Ea spera, săraca, din toată inima, dar se-amăgea singură.) Ar fi fost deștept, ar fi fost în stare să se facă domn. Spre asta năzuia ea de dragul lui, prin urmare știa și el că la asta trebuia s-ajungă orice băiat. Dar din coadă de câine sită de mătase nu se face, după cum, gândindu-se la propria persoană, îi spusese Tom maică-sii demult de tot, spre durerea și mâhnirea ei.